

Radikalizm ve uzlaşmacılık arasında

Kent yoksullarının adaletsiz ve acı verici konumunun değişip iyileşmesi yerel yönetimlerin toplumla demokratik ve katılımcı bir ilişki kurmasıyla mümkün olabilir mi?
13/10/2024

Akın Atauz
aatauz@yahoo.com

Son bir-kaç haftadır kent yoksullarının aylık bütçelerini en çok olumsuz etkileyen gıda/ beslenme, konut/ kira ve ulaşım harcamaları üzerinde duruyoruz. Ancak yazdığım bu üç (aslında konut iki yazı olduğu için dört) yazı, türdeş nitelikte değil.

Bu yazıların bir toplam oluşturamamasının temel nedeni, “peki ne olacak/ ne yapabiliriz?” sorusunu yanıtlamak bakımından yaklaşımın içerdiği farklarla ilgili.

Kentteki yoksulların bugün içinde bulunduğu adaletsiz ve acı verici konumun değişmesi veya radikal bir biçimde iyileşebilmesi ya da yoksulluğun bu güçlüklerle ilgili çemberini biraz kırabilmesi bakımından belki iki temel bakış açısı söz konusu olabilir:

- Yoksulların ya da yoksulluğun içindeki en önemli kategori olan emekçi kesimin kendi geleceğiyle ilgili bakışı, haklarını aramak ve elde etmek üzere (bugün grevdeki, direnişteki ya da protesto içindeki kesimlerin yaptığı gibi), gelecekleriyle ilgili kendi sözlerini söylemek ve hak temelli bir kazanım sağlayabilmek için mücadele içine girmesi veya
- Sistemin işlemekte olan kurumlarının (iktidarla aynı politik-ideolojik yaklaşımı paylaşsın veya paylaşmasın), yoksulluğun her an çektirdiği acıların bir kısmını, kısmen de olsa hemen hafifletebilecek bazı palyatif destekler sağlamasını beklemesi.

Konut yazıları (**Engels** ile başladığı için belki) birinci yaklaşıma, ulaşım yazısı tam olarak ikinci yaklaşıma ve gıda-beslenme yazısı da belki her iki yaklaşıma da yakın sayılabilecek öneriler taşıyordu.

Bu iki bakış açısının anlamı üzerinde biraz tartışmak yararlı olabilir.

Birinci yaklaşım için köktenci ve çözüm bakımından daha net, sürdürülebilirlik bakımından da daha kalıcı diyebiliriz. Ancak bu kesin kazanımın sağlanıp-sağlanamayacağı ve eğer sağlanacaksa bile ne zaman sağlanacağı konusu belirsizdir. Kazanım güçlü ve büyük olmakla birlikte, onu elde edecek kitlelerin kararlı/ güçlü ve iktidarın-sermaye sınıfının zorbalıklarına karşı dirençli, ayrıca ideolojik olarak da oldukça donanımlı olması gerekir. Mücadeleyi göze alırken belki yakın bir gelecekte hak kazanımlarını sağlayamasa da büyük ideal (veya kazanım) için mücadele sırasında güçlükler yaşayabileceği düşüncesini de içselleştirmiş olması beklenir.

İkinci yaklaşımda ise, yoksullar her an açlıkla, kötü konut koşullarıyla, çok sınırlandırılmış bir yaşamla baş-başadır. Her gün çocuğunu okula gönderirken, işe giderken, işten atılma tehdidi ile karşılaşırken, sağlıkla ilgili sorunlarında çaresizken ve kirlenmiş bir çevrede çöküntüye uğramış veya uğramakta olan ruh halinde yaşarken, yeteri kadar aydınlanma/ ısınma veya hijyen koşullarına ulaşamazken büyük bir çaresizlik veya zorluklar sarmalı içindedir. Üstelik yeni kuşaklar da bu kötümserlik ve acımasızlık, hatta şiddet ortamında yetişmektedir.

Bu durumda, gelecekteki “iyi günleri” beklemeden yılgınlığa uğramış ve bir anlamda çökertilmiş veya köleleştirilmiş bu grupları hemen başarısızlığa uğramış başkasından/ kurtarıcıdan gelecek destekleri bekleyen durumdan uzaklaştırmak, küçük desteklerle, insanlık onuruna daha yakın ve belki geleceğinin kararlarını yeniden düşleyebilecek bir güce/ umuda yaklaştırmak diğer (politik-ideolojik) görüş açısidir.

Yoksulluğu ve yoksunluğu ‘sorumlusu olmayan’dan çözmesini istemek

Bu yaklaşımların politik dünyada birincisinin karşılığı için kabaca sosyalizm veya genellikle sol olduğu, ikincisinin de sosyal demokrasi veya genellikle kapitalizm içinde restore edici (ancak laik) yaklaşım türünde olduğu söylenebilir. Ancak her iki yaklaşım

da hiçbir zaman katı sınırlar içinde durmadıklarından bazı tarihsel momentlerde birbirlerine daha yakın ve iç-içe bazen de oldukça uzak ve hasım konumlarda olabilirler. Durumu biraz daha netleştirmek için ulaşım konusundaki önerilere geri dönelim. Bu köşede, kentlerde kamusal/ raylı ulaşım türlerinin geliştirilmesi, bu ulaşımın giderek ücretsiz ulaşımına doğru geliştirilmesi araştırmalarının yapılması vb. türünde önerilere oldukça sık rastlamış olduğunuzu anımsıyorsunuzdur. Aktarma konusunda kesilen ilk biletin, metropolün durumuna göre, yaklaşık 90 veya 120 dakika boyunca yeni bir ücret ödemeden bütün bağlantılı yolculuklarda geçerli olabilmesi çağrısı yapılıyordu.

Birkaç gün önce yayımlanan **Eleman.net**'in düzenlediği ankete göre, katılımcıların yüzde 76'sı geçen yıla oranla yol harcamalarının yüzde 50 arttığını bildirmişti. Anketin belki en önemli sonuçlarından biri, kamusal kentsel ulaşımın geliştirilmesi isteği belirtiliyordu (07.10.2024, Birgün).

Aktarma önerisi bir bakıma sorunu enflasyoncu politikaların da enflasyona karşı politikaların da derin yoksulluğu yaratan diğer ekonomik kararların da sorumlusu olmayan sosyal demokrat belediyelerin çözmesini istemek anlamına geliyor. Kentlilere yaşatılan bu eziyeti metropol belediyelerin kendi çok kıt kaynaklarından ayıracakları paylarla azaltmaya çalışması öneriliyor.

Yoksulluğu asıl yaratan ve yoksulların cebinden alarak sermaye sınıfını güçlendirmeye çalışan iktidarı zorlamayan bu öneri, bir bakıma sosyal demokrat belediyelerin kendi programını uygulamasın güçleştirmek ve başarısızlığa yönlendirmek, ayrıca kitlelerin sert direnişe/ karşı hamleye hazırlanma potansiyellerini de törpülemek biçiminde de yorumlanabilir.

İkinci yaklaşımın bütün olumsuzluklarını taşıyan bu öneri ne kadar doğru ve hakça olabilir? Bununla birlikte yukarıda anılan her iki yaklaşımın pozitif yönlerinden yararlanarak ve kent yoksullarının bugün içinde bulunduğu durumu dikkate alarak, “yeni bir öneri geliştiremez miyiz?” sorusu hala önümüzde duruyor. Önerinin olumlu ve olumsuz etkilerinin/ sonuçlarının neler olabileceğini de öngörebiliyoruz.

Bu durumda, iki yaklaşımın da olumsuzluklarını azaltabilecek yeni bir politik öneri geliştirebilir miyiz? Bu politika, yerel kamu yönetimlerinin kent toplumuyla gerçekten demokratik bir ilişki içinde, iki tarafın da olanaklarını ve darboğazlarını karşılıklı olarak görüşüp-tartıştıkları bir süreç biçiminde düşünülebilir mi? Önerinin ve politikanın doğru biçimlendirilmesi, bu köşede çokça tartıştığımız katılımcı demokratik süreçlerle/ toplumun yoksul kesimleriyle iç-içe çalışmayı içeren bir yaklaşımla sağlanamaz mı?

Temel sorunlarda katılımcı demokrasinin rolü

Eğer sosyal demokrat veya başka bir politika izleyen belediyeler ulaşımın ucuzlatılması, gıdanın daha taze ve doğrudan tüketiciye sunulması, kiralık ev inşası gibi programlar geliştirmek istiyorlarsa bu projeleri asla “teknik” olarak ve kendi kurumlarının uzmanlarıyla yapmamalı. Bu projelerin uygulanmasını “yukarıdan” gerçekleştirir, bir anlamda kurtarıcı/ baba/ yoksul dostu gibi bir imgeyle ve temsili bürokratik demokrasi aracılığıyla yaparsa, bu tam olarak yoksulların nesneleştirilmesi ve aşağılanması anlamına gelecektir. Oysa önerilecek politika yoksulların bugünkü sorunlarını çözerken kendileri ve çocukları için direnebilme kapasitesini geliştirmeli ve gelecekte özgür ve hak arayışında etkin bir demokratik grup haline gelmelerini de sağlayacak nitelikte olmalıdır. Yoksulların en temel sorunlarıyla ilgili konularda belediyeler, temsili/ bürokratik-teknokratik olmayan katılımcı ve demokratik bir yaklaşımı gerçekleştirmeyi başarabilirlerse, o zaman hem bugünkü çıkmazını belediyelerin kaynaklarının elverdiği ölçüde kırılacak hem de gelecekte daha gürbüz ve kişilikli emekçi gruplarının oluşmasını destekleyebilecektir. Çözümlerin tam yeterli olamaması durumunda da (özellikle kiralık konutta) emekçi kesimler nedenin iktidarın belediyeleri baltalamasından kaynaklandığını görecektir.

*

Yazdıklarım, “kağıt üstünde” yeni bir yol önermiş olduğumu düşündürebilir ama uygulamaya geçmenin önündeki engelleri/ güçlükleri de bilmiyor değilim.

Gerçek demokrasiyi inşa etme arayışlarını, güncel ve en önemli sorunları çözerken inşa etmeye kalkmak riskli de olabilir. Bununla birlikte belki daha basitleştirilmiş, hatta “sulandırılmış” formattaki düşüncelerden başlayarak bu konuları biraz daha fazla tartışmak, fena mı olur?